

közül a kiemelkedőbbeket említjük meg: vulkáni és tektonikai tevékenység; pleisztocén meteorológia és klimatológia; a Föld eljegesedése; a Brit szigetek eljegesedése; a pleisztocén élet; az ősember; 4 fejezet a pleisztocén sztratigráfiáról; periglaciális tájak; pluvialis tájak; a jég eltűnése; a szárazföld és a tenger pleisztocén változásai; a jégtől szabadult

területek lesüllyedése és felemelkedése; a glaciális periódus hatása az életre; posztglaciális éghajlatváltozások; az eljegesedés oka.

Ezt a könyvet ismernie kell mindenkinek, aki negyedkori kérdésekkel foglalkozik és nem hiányozhat egyetlen tudományos szakkönyvtárból sem.

Kádár László

Kessler Hubert: *Az örök éjszaka világában*. Kossuth Kiadó 1957. 177 l.

A Kossuth Könyvkiadó kiadásában több száz oldal terjedelemben, fényképekkel gazdagon illusztrálva jelent meg 1958 tavaszán KESSLER HUBERT, a neves barlangkutató értékes és érdekes könyve. A jellegre nézve népszerű tudományos ismeretterjesztő munka az utóbbi évek magyar nyelvű karszt- és barlangtani irodalmának egyik legjelentősebb alkotása.

A könyv rövid barlangtani bevezető rész után (a barlangok keletkezése, a cseppkőképződés, a barlangkutatás története, módszere és technikai problémái, a barlangok élővilága a múltban és a jelenben) külön fejezetekben részletesen ismerteti a legérdekesebb és legfontosabb hazai és külföldi barlangokat és ezek kutatásának történetét, anélkül hogy e tekintetben különösebb rendszerességre és teljességre törekednék. — Így mindenekelőtt foglalkozik a Föld „barlangóriásaival”: a Postojnai (Postumiai- v. Adelsbergi-) cseppkőbarlanggal, a svájci Hölloch-al, a világ leghosszabb ismert barlangjával (65 km; Luzern-től keletre a 2900 m-es Glärnisch-hegycsoport területén), az amerikai Mammoth és Carlsbad-barlanggal (40, ill. 50 km). A „földalatti folyókról” szóló fejezetben a Garonne és a Timavo (v. Rijeka, Szlovéniában) barlangjáról ad érdekes leírást. Szól az ausztriai óriás jégbarlangokról is: az Eisriesenweltről (Tennen hg.) és a Rieseneishöhleről is (Dachstein). A továbbiakban még — többek között — a trieszti 300 m mély Halál-zsombolyról és a Capri-szigeten fekvő gyönyörű Kék-barlangról olvashatunk érdekes leírásokat.

A magyar barlangok közül is számosról emlékezik meg. A legérdekesebbek: az aggteleki Baradláról (a Baradla és a cseh-szlovákiai Domica-barlang közti összeköttetés szerző általi feltárásáról), a kristályokban gazdag Szemlőhegyi-hévíves barlangról, az újonnan feltárt jósvafői Kossuth-barlangról és a Vecsébükki-óriás-zsombolyokról (100–120 m mélyek) szóló színes fejezetek.

A könyv — népszerűsítő jellege ellenére — végig igen magas színvonalú. Laikus érdeklődő és képzett karsztkutató egyaránt élvezettel olvashatja. Stílusa élvezetes és könnyenfolymó, lebilincselő. Általában az egész munka elejétől végig nagyon élményszerű, ami főleg annak köszönhető, hogy a szerző sokat merített a saját igen gazdag és eredményes barlangkutatói munkásságának emlékeiből.

Főérdeme a munkának, hogy magyar nyelven először ad pontos és részletes — bár nem rendszeres — ismertetést a legnagyobb, legjelentősebb és legérdekesebb külföldi barlangokról és a külföldi barlangkutatásokról. Ezzel barlangtani szakirodalmunkban — ha nem is teljes mértékben — jelentős hiányt pótol.

A barlangok keletkezéséről írott fejezet és az egész általános barlangtani rész túlságosan rövid és főleg vázlatos. A barlangok pusztulásáról és a különleges jellegű hévíves barlangokról is kellett volna szólnia a szerzőnek. A tektonikus hasadékok preformáló szerepét sem hangsúlyozza ki eléggé. Az akna-barlangok (zsombolyok) — véleményem szerint — csak *többször*, de nem mindig kapcsolatosak vízszintes alsóbarlangokkal. Vannak vízmentes barlang nélküli hasadékszombolyok is (pl. Kiskőhíti-zsomboly, Szinpetri-zsomboly). Kár, hogy — Vass Imrét kivéve — nem ír a magyar barlangkutatás történetéről.

Az alaposan ismertetett, érdekes hazai és külföldi barlangokon kívül van még néhány olyan magyarországi barlang, amelyekkel talán érdemes lett volna bővebben foglalkozni (pl. Béke-barlang, Vass Imre-barlang, Kiskőhíti-zsomboly, Mátyáshegyi-barlang stb.). Véleményem szerint a szerző a magyar anyaggal kissé mostohán bánt.

A könyv *illusztrációi* jól sikerültek. Itt főleg a nagyszámú pompás, nagyméretű fényképmellékletre utalok, de a sok jó rajz és barlangi térképvázlat is emeli a munka értékét. Kár viszont, hogy a színes fényképek hiányoznak.

A könyv ára (56 Ft) túlságosan magas. Ez a mű szélesebb körökben való elterjedését hátráltatja, különösen a tanulóifjúság körében, amely egyébként a leg-
halásabb olvasótáborot jelenthetné.

Mindent egybevetve KESSLER HUBERT könyve olyan kiválóan sikerült barlangtani tárgyú népszerű tudományos munka,

amelynek bizonyára igen nagy és széles sikere lesz az olvasótábor körében s nagymértékben hozzá fog járulni a magyar barlangkutató népszerűsítéséhez és fejlesztéséhez. Minden magyar karsztkutatónak csak a legmelegebben ajánlhatjuk az elolvasását.

Dr. Leél-Össy Sándor

A Duna Esztergomtól Budapestig. Vízisporttérkép. Kartográfiai Vállalat. Budapest, 1958. 2×207×19 cm M = 1: 30.000. Á. = 11.— Ft.

A Kartográfiai Vállalat régi és egyre fokozódó igényeknek tett eleget ennek a vízisporttérképnek a kiadásával. A vizek szerelmesei a vadevezősök, turisták és kirándulók bizonyára hálásak lesznek a Vállalatnak ezért. Az egykori Állami Térképészeti Intézet által kiadott 22 részből álló vízisporttérkép-sorozat megjelent példányai már szinte használhatatlanná váltak az elmúlt közel negyedszázad alatt. Az újabban felferdlült kiránduló és sportoló nemzedék már csak ritkaságként láthat egy-két példányt belőlük. Nagy szükség volt tehát a sorozat kiadásának újabb előkészítésére.

A Kartográfiai Vállalat jó érzékkel a Duna leglátogatottabb folyószakaszának, az Esztergom—Budapest közötti résznek térképét készítette el először. Az előttünk fekvő térkép az 1721—1637 fkm közötti, tehát 84 km-es Dunaszakaszt ábrázolja, 6 színű nyomásban. Az esztergom—váci szakasz a térképlap egyik oldalán, a vác—budafoki szakasz a hátapon van.

A felszín domborzatát 50 m-es szintvonalak, a Duna mederviszonyait a kis vízszinthez viszonyított m-es mélységvonalak teszik érzékelhetővé. A térkép részletességét az 1:30 000-es méretarány kellően biztosítja. A használhatóságot azonban megnehezíti a térképlapnak Nógrádverőce—Dunabogdány vonalában való helytelen összeillesztése, mert az rövid használat után szétválnak.

A térképen ábrázolt anyag és a hozzávaló jelkölcs világosan kifejezi, hogy a vízisport kedvelőinek készült, tehát azok

érdekeit tartja szem előtt. Ezeket az igényeket általában kielégíti, anélkül, hogy a harmincas évek térképsorozatának zsúfoltságára törekedne. A hangsúly tehát a Duna meder- és partviszonyainak pontos feltüntetésén van. A csónakközlekedés megkönnyítését szolgálja a vízfolyás irányának, a sodorvonalnak, zátonyoknak, veszélyes helyeknek, forgóknak, rohanóknak a jelölése. A parton és a szigeteken feltünteti a sarkantyúkat, keresztgátakat, árvédelmi töltéseket, vízmércéket (tengerszint feletti magasságadattal), fkm jelző táblákat, a járhatósági viszonyokat és a különböző színű jelzőlámpák helyét. Ábrázolja a strandolásra, kikötésre, horgászásra, táborozásra alkalmas, ill. e célból engedélyezett helyeket. A folyómenti partsávon a menedékházak és vendéglők jelzése is a kirándulók tájékoztatására szolgál, úgyszintén az ivásra alkalmas kutaknak, forrásoknak a megjelölése. A közlekedési és elérhetőségi viszonyokat az úthálózat tünteti fel a vasutaktól a dűlőutakig, valamint a kikötők és átkelési lehetőségek jelölése. A főbb utaknál a lapszélen az irány megnevezése ide kívánczónak. Az ábrázolt partsávon a térkép az erdő, szőlő és a mocsaras területek, valamint a települések kiterjedésére alkalmaz külön jelzést. Egyedüli hiányként talán a partok minőségének az ábrázolatlansága említhető meg.

A Kartográfiai Vállalat első vízisporttérképével hasznos segítséget és támogatást nyújt minden természetkedvelőnek.

Somogyi Sándor